

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ԽԱՉԵԼՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

«Ասեմ ամենեքեան, խաչեսցի. եւ նա
ասէ, զի՞նչ չար արար, եւ նո՞ւա առաւել
եւս աղաղակէին եւ ասէին, խաչեսցի»:

(ՄԱՏԹ. ԻԷ. 23):

«Հայր, ի ձեռս քա աւանդեմ զնոյի իմ.
զայս իբրեւ ասաց, եհան զոգի»:

(ՂՈՒԿ. ԻԳ. 46):

Մեր Տիրոջ Զարչարանաց և Խաչելու-
թեան խորհուրդը ցոյց կուտայ Աստուծոյ
անհուն սէրը առ մարդիկ, վասնզի «այն-
պէս սիրեաց Աստուած զաշխարհ, մինչև
զՈրդին իւր միածին ետ. զի ամենայն որ
հաւատայ ի նո՞ւ՝ մի՛ կորիցէ, այլ ընկալցի
զկեանս յաւիտենականս» (Յովհ. Գ. 16):

Խաչելութեան խորհուրդը կը բովան-
դակէ այնպիսի խորունկ, վեհագոյն դէպքեր
և ճշմարտութիւններ, որոնց առջև բովան-
դակ մարդկութիւնը ընդհանրապէս և Քրիս-
տոնէութիւնը մասնաւորապէս պէտք է
ծուկի դան, դառնալու առ Աստուած, ա-
ղօթելու ու հաղորդ դառնալու համար մե-
ծագոյն ճշմարտութեան, որով աստուածա-
լին ճշմարտութիւնը խաչուեցաւ, և սա-
կայն, ինչպէս որ կարելի չէ ճառագայթը
թաղել, այնպէս ալ Աստուծոյ միածին Որ-
դին, յարութիւն առաւ Ս. Գերեզմանէն,
նոր կեանք և անմահութիւն պարգեւելու
համար համայն մարդկութեան: Ինքը եր-
կինքէն երկիր իջած էր, Հօրը կամքը կա-
տարելու համար, խաւարի և մեղքերու
ծովերուն մէջ տուալտող Աստուծոյ որդի-
ները լուսաւորելու և ազատագրելու մեղ-
քի ճիրաններէն:

Կեանքը «հառաչանքի կամուրջ» մըն
է, որուն վրայէն բոլոր մարդիկ պիտի
անցնին: Այս կամուրջը ձգուած է կեանքի
և մահուան միջև . . .

Խաչելութեան խորհուրդը երկար դա-
րեւէ ի վեր կը տօնուի, վասնզի՞ խաչին
վրայ բարձրացող Քրիստոս, աւելի քան
բարեկամ մը, տէր մը, աւելի քան թագա-
ւոր մըն է. Ան երկնքի և երկրի արարիչն
է, Աստուծոյ Բանը, Փրկիչը աշխարհի:

Քրիստոնէական բարեպաշտութիւնը,
բանաստեղծութիւնը, երաժշտութիւնը,
քանդակագործութիւնը զլուխ-գործոց եր-
կեր պատրաստած է, անմահացնելով Խա-
չելութեան խորհուրդը:

Հրեաները, մեր Տէրը, Հրէաստանի
կուսակալ Պոնտացի Պիղատոսին ապարանքը
տարին դատելու, վասնզի՞ առանց հոռով-
մէական օրէնքին գործադրութեան, հրեա-
նները իրաւունք չունէին մահուան պատիժ
գործադրել: Յիսուսի Պիղատոսի առջև
տարուիլը կարելի է նկատել արամա մը, որ
երեք անձերէ կը բաղկանայ: Այս անձերէն
առաջինը հաւաքականութիւն մըն է, այ-
սինքն Հրեայ ժողովուրդը, որ իր մէջ կը
բովանդակէր ամէն դասակարգէ մարդիկ,
քահանաները, աշխարհականները, օրինաց
հմուտ վարդապետները կամ դպիրները,
տգէտ դասակարգէն մարդիկ, որոնց մէջ
կային Փարիսեցիները, Սադուկեցիները և Հե-
րովդէականները: Ինչ որ ալ ըլլային, իրենց
միջև գտնուող տարակարծութիւններն ու
տարբերութիւնները, անոնք բոլորն ալ միա-
ցած էին, ատելութիւն և մանաւանդ վրի-
ժառութիւն ունէին Յիսուսի դէմ: Տրամին
միւս երկու անձերն են, ամբաստանեալ Յի-
սուսը և Պոնտիոս Պիղատոս դատաւորը:
Պիղատոս հոռովմէացի անձնաւորութիւն մըն
էր, ատելի և զրուժան անձ մը յաշտ հրէից,
այնու ամենայնիւ, կուսակալ ըլլալով, որոշ
զգացում և յարգանք ունէր Օրէնքին հան-
դէպ: Իբրեւ կուսակալ և դատաւոր, իրեն
համար երկու ճամբայ ունէր, մին՝ Օրէնքի,
իսկ միւսը գիտութեան և սիրոյ ճամբան:
Սակայն, անիկա միեւնոյն ատեն սկեպտիկ
մէկն էր. աշխարհիկ անձ մ'ըլլալով ուրիշ
բան չէր գիտեր բայց միայն իր հպատակ-
ներէն ստանալ երկրային պատիւներ, սին
և ունայն հաճոյքներ:

Պիղատոս իր առջև ունէր հրեայ կոյր
և մոլեգնած ամբոխը, որ կատաղութենէն
և վրիժառութեան մոլուցքէն կուրցած՝ չէր
կրնար խորհիլ և դատել, տրամաբանու-
թիւնը հոն տեղ չունէր ամենեւին, կը գո-
ռար ու կ'ըսէր խուժանային ամբոխաժա-
ռութեամբ, «Խաչեսցի», թո՛ղ խաչուի,
թող խաչուի . . . Աստուած և մարդկու-
թիւնը իրարու դէմ կեցած էին, հոն Պի-
ղատոս գերագոյն դատաւորն էր, արդա-
րութեան ախոյեանը և Օրէնքին գործա-

դիրը: Դրուագ առ դրուագ հետեւինք Ս. Աւետարանին: —

«Եւ ամին զՅիսուս ի վանացն Կայիա-
փայ յապարանս դատաւորին, և էր այգուց-
և նոքա ոչ մտին յապարանսն, զի մի՛
պղծեցցին, այլ զի ուտիցեն զգաւիկն: Եւ
առ նոսա Պիղատոս արտաքս և ասէ, զի՞նչ
չարախօսութիւն մատուցանէք զառնէն
յայնմանէ: Պատասխանի ետուն և ասեն
ցնա, եթէ չէր չարագործ աշին այն, ապա
ոչ մատնէաք զնա քեզ: Ասէ ցնոսա Պի-
ղատոս, առէք զնա դուք, և ըստ ձերոց
օրինացն դատեցարուք, ասեն ցնա հրեայքն,
մեզ ոչ է արժան սպանել զոք: Զի լցցի
բանն Յիսուսի զոր ասաց, նշանակեալ որով
մահու մեռանելոց իցէ» (Յովհ. ԺԸ. 28-32):
Սէնէտրիոնը, հրէից Գերագոյն ժողովը, որ
կ'ուզէր Յիսուսը մահուան դատապարտել,
իրեւ հայհոյիւ և թագաւոր հրէից, օրինա-
կան ձեւակերպութեան կը դիմէր, հոռւ-
մէտցի դատաւորին օրինական հրամանը ըն-
դունելու համար: Տէրը, կապուած և ա-
նարգուած հրեայ անօրէն և խաժամուժ
ամբոխէն, անարգութեամբ Պիղատոսի ա-
պարանքը բերուեցաւ:

Հոս կարեւոր պարագայ մը կայ, որ
արժանի է նկատողութեան, տեսնելու հա-
մար այն կրօնքը և այն բարոյականը որուն
հրեաները կը հետեւէին: Անոնք ազգովին
Բաղարջակերաց տօնին օրուան պատրաս-
տութեան մէջ ըլլալով, օրինական Գառը
կամ Պասքը պիտի գնէին, յիշելու հա-
մար Ենովան՝ որ զիրենք ազատած էր Ե-
զրպոստէն, փարաւոններու անարգական
լուծէն, պիտի յիշէին իրենց մեծ մարգա-
րէն, աստուածատես Մովսէսը, որ Սինա
լեռնէն իրենց Տասնաբանեայ Օրէնքները
բերած էր, իրենց գերութենէն զէպի ազա-
տագրութեան դարձը պիտի վերյիշէին:
Ահա թէ անոնք ինչու համար չմտան Պի-
ղատոսի ապարանքէն ներս: Հրեաներու
համար Պիղատոս հեթանոս ու ատելի անձ
մըն էր, թող թէ ան եղած ըլլար իրենց
կուսակալը և դատաւորը. անոր ապարան-
քէն ներս մտնել պիտի նշանակէր սրբա-
պղծութիւն: Միւս կողմէն, անոնք արդարի
մը արեան հեղումին և մահուան պատճառ
հանդիսանալով, կարծես երբեք չպիտի
պղծուէին . . .

Հրեաները աղէկ գիտէին թէ Յիսուս

արդար մըն էր: Արդար քան հրեաները,
արդար քան արդարակորով Սրինաց վար-
դապետները, արդար քան Պոնտփոս Պիղա-
տոսը, որուն պալատը եկած էին դատա-
պարտելու և խաչելու համար զԱյն:

Երկրորդ դրուագը ցոյց կուտայ Յիսուսի
և Պիղատոսի միջև տեղի ունեցած խօսակ-
ցութիւնը Անոր Թագաւորութեան և ճշ-
մարտութեան մասին: «Եւ մուտ միւսանգամ
յապարանսն Պիղատոս, կոչեաց զՅիսուս և
ասէ ցնա. դո՞ւ ես թագաւորն հրէից: Պա-
տասխանի ետ Յիսուս, ի քէ՞ն ասես զայդ
եթէ այլք ասացին քեզ զինէն: Պատաս-
խանի ետ Պիղատոս, միթէ և ես հրեայ
իցեմ. ազգն քո և քահանայապետք մատ-
նեցին զքեզ ինձ. զի՞նչ գործ գործեալ է
քո: Պատասխանի ետ Յիսուս, իմ արքա-
յութիւն չէ յայսմ աշխարհէ. եթէ յաշ-
խարհէ աստի էր արքայութիւնն իմ, սպա-
սաւորք իմ մարտնչէին արդեօք զի մի՛
մատնեցայ հրէից, բայց արդ թագաւորու-
թիւնն իմ չէ աստի: Ասէ ցնա Պիղատոս,
ապա թէ այդպէս իցէ, թագաւոր ո՞նի ես
դու: Պատասխանի ետ Յիսուս, զու ասես
թէ թագաւոր իցեմ. բայց ես յայդմ իսկ
ծնեալ եմ, և ի դոյն եկեալ եմ յաշխարհ,
զի վկայեցից ճշմարտութեանն. ամենայն
որ ի ճշմարտութենէ է՝ լսէ բարբառոյ իմոյ:
Ասէ ցնա Պիղատոս, զի՞նչ է ճշմարտու-
թիւն» (Յովհ. ԺԸ. 33-38): Ապարանքին
կամ ատեանին մէջ, Յիսուսի և Պիղատոսի
միջև խօսակցութեան ընթացքին, Յիսուս
գերազանցօրէն կը խօսի իր մասին: Ով որ
ճշմարիտ է և ճշմարտութիւնը կը սիրէ,
ճշմարտութեան մասին յարգանք և պատ-
կառանք միայն ունի, իր ձայնը կը լսէ:
Իր թագաւորութիւնը երկրաւոր թագաւո-
րութիւն մը չէ, այլ երկնաւոր: Ան երկին-
քէն երկիր իջաւ մարդկութիւնը հրեշտակաց
դասակից ընելու համար: Անոր թագաւո-
րութիւնը նիւթական չէ, այլ աննիւթական.
սահմաններ չունի, այլ անասահմանելի և
անորմանդակելի թագաւորութիւն մըն է,
որուն զբօշակն է ԽԱՉԸ, որ երկրէն երկինք
բարձրացաւ և մարդոց որդիները Աստուծոյ
և Յաւիտեանականին որդեգրեալներն ըրաւ:

Պիղատոսի այն հարցման թէ ի՞նչ է
ճշմարտութիւնը, մեր Տէրը ուղղակի պա-
տասխան մը չի տար, սակայն և այնպէս
Պիղատոսի հարցումը քսան դարերէ ի վեր

ժարդիկ կը կրկնեն և ճշմարտութեան չեն կրնար հասնիլ: Ըշմարտութիւնը զերագոյն իրականութիւնն է որ գոյութիւն ունի. ժարդիկ ցաւոց հովիտին մէջ, որ մեր տեսանելի աշխարհն է, ճշմարտութիւնը չեն տեսներ, վասնզի զայն իրենցմէ դուրս կը փնտռեն. սակայն այդ ճշմարտութիւնը նոյն ինքն մեր Տէրը, Յիսուս Քրիստոսն է, որ ըսաւ ձեռքով իմ ճանապարհ և ճշմարտութիւն և կեանք» (Յովհ. ԺԴ. 6): Պիղատոս կը փափաքէր արձակել Յիսուսը, բայց հրեաները կ'ուզէին որ Բարաբբան արձակուի, ինչպէս ցոյց կուտայ երրորդ դրուագը: — «Զայս իբրեւ ասացի, դարձեալ ել առ հրեայսն և ասէ ցնոսա, ևս և ոչ մի ինչ պատճառ գտանեմ ի նմա: Բայց է սովորութիւն, զի մի ոք արձակեցից ձեզ ի զատակիս. արդ կամի՞ք զի արձակեցից ձեզ զթագաւորն հրէից: Ազաղակեցին ամենեքեան և ասէին, մի՛ զգա, այլ զԲարաբբա. և էր Բարաբբայն այն աւազակ» (Յովհ. ԺԸ. 38-40): Պիղատոս համոզուեալ չի գործեր, այլ՝ օրէնքի ճամբով: Թերեւս ան կ'ուզէր արդարութիւնը օրէնքով հաշտեցնել, բայց կ'ուզէր վերջապէս շնորհք մ'ընել Անոր, սակայն կ'ուզէր որ իր այս շնորհքը հրեաներուն հաւանութեան արժանանար: Պիղատոս, սկեպտիկ ու դաժան դատաւոր մը, կը տրէ հեզմանքով հրէից թագաւոր կոչել մեր Տէրը, կ'ուզէր որ Բարաբբա անունով աւազակի մը հետ նժարի մէջ զնել մեր Տէրը, սակայն հակառակ իր փափաքին, հրեաները Բարաբբան նախընտրեցին: Հոս ուշադրութիւն պէտք է ընել. հռովմէացի կուսակալին հոգեբանութիւնը այլընդայլոյ է. ան լաւ չի ճանչնար ժարդիկ, մանաւանդ հրեայ կոյր ամբոխը: Հեզմանք մը կար կարծես Պիղատոսի մեր Տիրոջ հանդէպ ցոյց տուած լիրբ արարքին մէջ. ան իբրեւ կուսակալ և՛ մանաւանդ դատաւոր, իր առջեւ ունէր երկու անձեր, մին աւազակ՝ իսկ միւսը առաքինի մը, անմեղ մը:

Զորրորդ դրուագին մէջ տեղի կ'ունենայ մեր Տիրոջ ձաղկումը: — «Եթանժամ ա՛ռ Պիղատոս զՅիսուս և զան եհար: Եւ զինուորացն արարեալ պսակ ի փշոց՝ եղին ի զլուխ նորա, և զգեցուցին նմա հանդերձ ծիրանի. և գային առ նա՝ և ասէին, ողջ եր, արքայ հրէից. և հանէին նմա ապակաւ: Եւ դարձեալ Պիղատոս արտաքս և

ասէ ցնոսա, ահա ասեմ զնա արտաքս առ ձեզ, զի զիտասջիք թէ ես փնտս ինչ ի նմա ոչ գտանեմ: Եւ Յիսուս արտաքս, և ունէր պսակ ի փշոց և հանդերձ ծիրանի. և ասէ ցնոսա. ահա այդ ցնեզ» (Յովհ. ԺԹ. 1-6): Պիղատոս, սկեպտիկ դատաւորը, տեղի տուաւ հրեայ ամբոխին հաճոյանալու համար: Զաղկումը և անարգանքը տեղի ունեցան ամենախիստ արարքներով: Սակայն Պիղատոս կարծես թէ յայտ մ'ունէր ազատելու հրէից թագաւորը: Ան նորէն իր ապարանքէն դուրս ելաւ և հրեայ մոլեգնած ամբոխին ըսաւ. «Ես ոչ մէկ յանցանք և պատճառ չեմ գտներ այս մարդը մահուան դատապարտելու համար. ահաւասիկ մարդը ձեզից: Այո՛, «ահաւասիկ մարդը ձեզից», Մարդը զոր Աստուած երկինքէն երկիր զըրկած էր հրեայ ժողովուրդին կը յանձնուի...:

Հրեաները աչք ունին և չեն տեսներ, տիրա ունին և չեն զգար այս տեսարանին վեհութիւնը զնահատելու համար:

Հինգերորդ և վերջին դրուագով վերջ կը գտնէ Պիղատոսի արարքը և Աստուծոյ Որդին հրեաներուն կը յանձնուի:

«Իբրեւ տեսին զնա քահանայապետքն և սպասաւորք, զաղաղակ բարձին և ասեն, ի խաչ հան, ի խաչ հան զգա. ասէ ցնոսա Պիղատոս, առէք զգա ի ձեզ, և ձեզէն հանէք ի խաչ. զի ես ի դմա փնտս ինչ ոչ գտանեմ: Պատասխանի ետուն հրեայքն, մեք օրէնս ունիմք, և ըստ օրինաց մերոց պարտի մեռանիլ, զի զանձն իւր Որդի Աստուծոյ արար: Իբրեւ լուաւ զբանս զայս Պիղատոս, առաւել ևս երկեաւ: Եմուտ դարձեալ անդրէն յապարանսն և ասէ ցնոսա, ուստի՞ ես դու. և Յիսուս ոչ ետ նմա պատասխանի: Ասէ ցնա Պիղատոս, ընդ իս ո՛չ խօսիս, ո՛չ գիտես եթէ իշխանութիւն ունիմ հանել զքեզ ի խաչ, և իշխանութիւն ունիմ արձակել զքեզ: Պատասխանի ետ Յիսուս, ոչ ունէիր դու իշխանութիւն ի վերայ իմ և ոչ մի, եթէ ոչ էր տուեալ քեզ ի վերուստ. վասն այսորիկ որ մատնեացն զիս քեզ, նորա մեծ մեղք են: Եւ յայնմանէ Պիղատոս խնդրէր արձակել զնա. և հրեայքն աղաղակէին և ասէին, եթէ զգա արձակես, չես բարեկամ կայսեր. ամենայն ոք որ թագաւոր կոչէ զանձն իւր, հակառակ է կայսեր: Իսկ Պիղատոս իբրեւ լուաւ զբանս զայսորիկ, ած զՅիսուս ար-

տաքս. և նստաւ ի վերայ բեմին ի տեղւոջն որ կոչէր Քարայատակ, և երբայեցերէն կապպածաւ: (Էր Ուրբաթն գատկի, և էր ժամ իրբն վեցերորդ), և ասէ ցհրեայսն, ահա թագաւորդ ձեր ցձեղ, Եւ նոքա աղաղակէին, բարձ ի մէնջ, բարձ ի մէնջ, և հան զդա ի խաչ: Ասէ ցնոսա Պիղատոս, ես թագաւորն ձեր ի խաչ հանիցեմ: Պատասխանի հտուն քահանայապետքն, չիք մեր թագաւոր բաց ի կայսերէ: Յայնժամ ետ զնա ի ձեռս նոցա, զի ի խաչ ելանիցէն» (Յովհ. ԺԺ. 7-16):

Դատաւարութեան ժամանակ, Պիղատոս իր տիկինէն նամակ մը ստացաւ, որ ցնցեց զինքը: Այդ նամակին մէջ, Պիղատոսին կրնր իր ամուսինին կ'ըսէր. — գործ մի ունենար այդ արդարին հետ: Աղնուական հոգովմէացի կրն մըն էր ան, կոզլիս Պրոկուլա անուանով, որ իր երազին մէջ չարչարուած և անդհանքի մատնուած էր Յիսուսի պատճառաւ. այս յուզիչ և խորհրդաւոր դէպքը կը մնայ անբացատրելի արարք մը, կրն մը որ Արդարին ազատութեան համար կ'աղերսէր և կը բարեխօսէր:

Երբ մեր Տէրը փոխանակ ջուրի քացախը առաւ բերնին մէջ, իններորդ ժամուն մեծածայն զոչեց լէլի, էլի, լամա՞ սարաքթանի, Աստուած իմ, Աստուած իմ, ընդէ՞ր թողեր զիս: Աստուծոյ միածին Որդոյն զոչումը մինչև երկինք, Հօր Աստուծոյ բարձրացաւ. Նախ քան վախճանը Տէրը ըսաւ «Ամենայն ինչ կատարեալ էս: Այո՛, յիրաւի ամէն բան կատարեալ եղաւ. կատարեալ եղաւ իր հնազանդութիւնը, տառապանքը, խաչելութիւնը և մահը: Սուրբ Դրոց մարգարէութիւնները կատարուեցան: Բնութիւնը անգամ կարծես թէ համատարած սուգի, արտաբանութեան մէջ էր: «Եւ ի վեց ժամէ աւուրն խաւար եղև ի վերայ ամենայն երկրի մինչև ցինն ժամ» (Մատթ. ԻԷ. 45): «Խաչեցին», թող խաչուի, թող խաչուի ձայները լուսւ էին արդէն, լուսւ էր բնութիւնը ամենուրեք: Մեծ Խաչեցեալն երկու կողմի չարագործները, մին՝ փրկուած, իսկ միւսը կորսուած, տառապանքով արդէն իրենց հոգիները աւանդած էին: Խաչին առնթներ կը գտնուէին երկու-

ղած, բարեպաշտ կիները, որոնք Ս. Կոյս Մարիամ Աստուածածինը չըջապատած էին. հոն էր նաև Յիսուսի սիրեցեալ աշակերտ, ներէն Ս. Յովհաննէս:

Գողգոթայի խաչը, որ հրէից դայթաւ կոչութիւնն էր և հեթանոսաց յիմարութիւնը, Աստուծոյ զօրութիւնը եղաւ փրկելով բոլոր ժողովուրդը:

Չարչարանաց և Խաչելութեան պատմութիւնը, ինքնին, սուրբ և խորհրդաւոր պատմութիւնը կը կազմէ փրկագործութեան մեծ խորհուրդին: Անձնագոհութեան մեծագոյն և վերջին արարքը տեղի ունեցաւ Գողգոթայի խաւարներուն մէջ: Անձնագոհութեան օրէնքը Աստուծոյ օրէնքը եղաւ:

Ի՞նչ ցոյց կուտայ խաչելութեան խորհուրդը մեզի, բոլոր քրիստոնէականներուն: Սէր առ Հայր և հնազանդութիւն: Սէր առ ամենեւեան, սէր առ մարդիկ: Ահա թէ ուր է Փրկչին փառքին և հնազանդութեան մեծութիւնը: Ան է մարդոց միակ փրկիչը, յաւիտենական բարեխօսը Աստուծոյ և մարդոց միջև: Ս. Խաչը Աստուծոյ և կատարելութեան երթալու միակ ճամբան է քրիստոնէից համար: Անով և անոր բացած ճառագայթարձակ զօրութիւնով կարելի է յաղթանարել չարին, Սատանային, աշխարհին և փորձութեանց:

Ս. Խաչը միջոց մը, պատուանդան մըն է վեր բարձրանալու, մենք զմեզ գերազանցելու: Քրիստոս, քրիստոնէութիւնը և քրիստոնէականները խաչով ապրեցան և յաղթանակեցին: Ս. Խաչը յաղթութեան նշանն է և ամենուն կեանքը կառուցող լուսածին և լուսազարդ նշանն է: Ան երկրէն երկինք տանող լուսեղէն սանդուխն է բոլոր քրիստոնէից:

Աղօթենք որպէսզի Տէրը, որ խաչին վրայ թափած իր սուրբ և մեղսաքաւիչ արիւնովը խաղաղութիւն պարգեւեց բովանդակ մարդկութեան, իր Խաչելութեան տօնին առթիւ, մեզի և ու խաղաղութիւն պարգևէ. աղօթենք ի խորոց սրտի առ Աստուած որ պարգևէ մեզ շնորհք և ողորմութիւն և փրկէ զմեզ սատանայէն և աշխարհի չարութենէն. ամէն:

ՊԱՐԳԵՒՆՆԵՐԻ ՎՐԴ. ՎՐԹԱՆԵՍԵԱՆ